

Makovecz Pál: Egy különös történet tanulságai

Történt egyszer, hogy egy kisebb vidéki építész iroda felkereste Makovecz Imre egykori irodájának, a Makonának egyik építészt azzal a kéréssel, hogy segítene-e egy tipikus makoveczy szerkezeti probléma megoldásában, mert éppen Makovecz egy épületének az újratervezésén dolgoznak. A Makona munkatársa segítség helyett a Makovecz Imre Alapítványhoz irányította kollégáját javasolva, hogy először a szerzői-jogi kérdéseket kellene tisztázni az örökösökkel, utána foglalkozni a csomópontokkal.

Ezt követően az iroda vezetője felvette a kapcsolatot az Alapítvány Kuratóriumának építész tagjával és tájékoztatta arról, hogy milyen munkára kaptak megbízást. A beszélgetés keretében kiderült, hogy az eredetileg Szárföldre tervezett kápolna átdolgozásáról van szó, turisztikai célú beruházás keretében és az eredeti tervekől eltérően „korszerű” építőanyagok felhasználásával (értsd: acél szerkezet és műanyag borítás). A Kuratórium tagja azt javasolta, azonnal hagyja abba ezt a munkát, mert ebből csak gond származhat, ilyen átdolgozásról még tárgyalni sem leszünk hajlandóak.

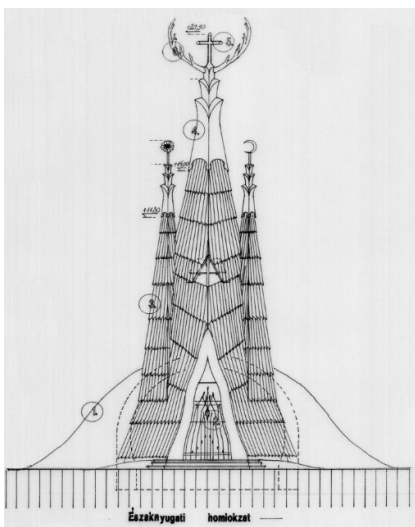
A hírre utánanéztam az esetnek és döbbenten olvastam az interneten számos anyagban, hogy ez bizony egy alaposan előkészített, előrehaladott beruházás. Önkormányzati ülések jegyzőkönyvei és különböző hírcsatornák beszámolóí szerint „Makovecz Imre tervei alapján a Makona (Makovecz Imre egykori építészirodája) közreműködésével” jelentős turisztikai beruházás keretében a Szárhegyi Kápolnából kilátó és bortrezor lesz Letenyén, pontosabban Zajk külterületén.

Az örökösök nevében levelet írtam Letenye polgármesterének, jegyzőjének és az érintett építészirodának (továbbá annak a magánszemélynek, aki az eredeti tervek megrendelője volt és akinek a nevét a jelenlegi beruházás is viseli), amelyben felhívtam a figyelmüket arra, hogy vékony jégre tévedtek, azonnal korrigálni kellene a közzétett híreket és a tervek ilyen felhasználásához nem járulunk hozzá. Jóindulattal felajánlottam, hogy amennyiben leállítják az építkezést, úgy közreműködünk velük abban, hogy a terveket úgy módosíthassák, hogy az minél kevesebb bontással járjon és a továbbiakban ne legyen arra alkalmas, hogy Makovecz Imrével kapcsolatba lehessen hozni. A levelemre két és fél hónapig nem kaptam egyik érintettől sem választ.

Egy hónap elteltével felkerestem a helyszínt, hogy lássam, mi történik. Nehezen találtam meg az építkezést. Senki sem tudta Zajkon, mi lehet az a „Buzád-torony”, ahogy hivatalosan nevezték. Ha elmagyaráztam a helyieknek, miről van szó, „ja, a Makovecz-torony?” felkiáltással már tudtak útbaigazítást adni. Az építkezés zavartalanul folyt. Eleget láttam.

Elsőként a megyei építész kamarához fordultunk etikai vizsgálatot kérve, de a Kamara a levelünkben kilátásba helyezett peres eljárás lezárultáig etikai szabályzatukra hivatkozva elutasította kérésünket. Nem sokkal ezt követően az érintettek viszont mégis reagáltak levelemre. A levél szerint az olvasott hírek a nyilatkozók (a korábbi polgármester!) tájékoztatlansága és hozzá nem értése miatt voltak félrevezetőek, a terveket átdolgozták, módosították az engedélyeket, az már egy önálló, eredeti alkotás, nincs miről beszélni.

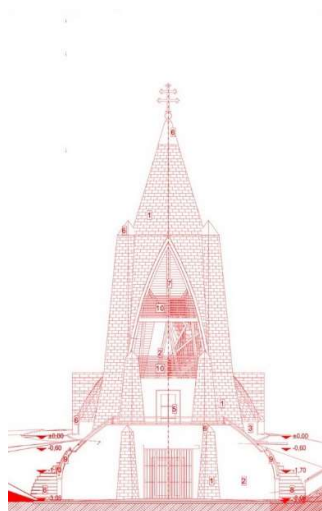
A lenti képek alapján mindenki eldöntheti, mennyire beszélhetünk önálló, eredeti alkotásról.



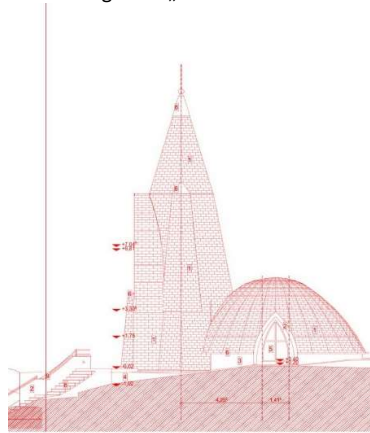
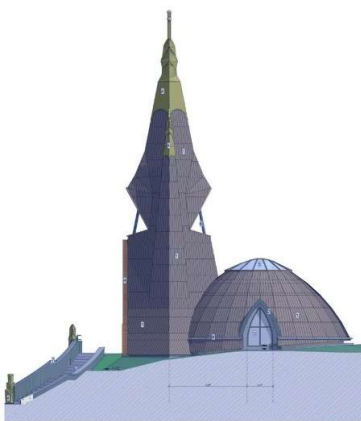
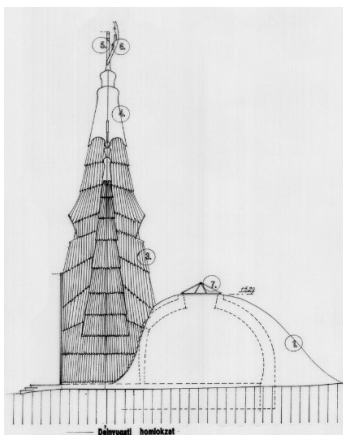
Makovecz Imre eredeti terve



Az első zalki változat



a levelem nyomán az első változat átdolgozása „szuverén alkotássá”



Megindítottuk a bírósági eljárást. Valószínűleg itt elkövettünk egy hibát: Látva Zajk mélyszegénységét úgy döntöttünk, az ügyszög nevét adó falutól nem kérünk a jogsértésekért sérelemdíjat, csak a szálakat láthatóan mozgó városból. Letenye kitapinthatóan erre épített. Mindvégig másra sem hivatkozott, mint arra, hogy neki ehhez az egészhez semmi köze, nem is értik, mit keresnek ebben a perben. Emellett nagy erővel a szálak összekuszálásán fáradoztak (fals eljárásjogi hivatkozásokkal) eredményesen, hiszen a pofon egyszerűnek tűnő ügy végül hat évig tartott (többek között az első- és másodfokú eljárás megismétlése miatt)!

Tehát Letenyének saját állítása szerint semmihez sem volt köze, de ehhez képest a beruházást megalapozó konzorciumi szerződés szerint, bár Zajk pályázott kistérségi (Leader) támogatásra (amelyre Letenye nem pályázhatott), de további forrást Letenye biztosított hozzá és a szerződésben meghatározott időpontban az épület Letenye tulajdonába megy majd át. Hogy ez a pályázat ilyen megvalósítás mellett jogszerű volt-e, vagy csak én érzem ezt problémásnak, azt nem tudom eldönteni.

A közvélemény mindenesetre ilyen tájékoztatást kapott:

...pályázatot adtunk be egy kilátó építésére... ...a Makovecz Imre által tervezett, a Makonától kapott rajzok alapján... (Letenye polgármestere, 2014, Dél-Zala, Murahíd)

...a Buzád torony, amely egy közösségi tér is egyben, Letenye turisztikai beruházása... ...a Makovecz-csoport által tervezett [toronyról] van szó... (Letenye polgármestere képviselőtestületi ülésen 2014.)

„...most már rendeződhet a Boldog Buzád-torony működtetése is, hiszen eddig nem tudtam nyugodt szívvel megnyitni azt a nagyközönség számára...” (Letenye „új” polgármestere a másodfokú ítéletet követően, 2019.)

„Egy csodaszép kilátó Makovecz-stílusban: ezt a létesítményt álmodta meg a letenyei önkormányzat pár éve.” (Murafölde, turisztikai honlap, 2021.)

...és még folytathatnám...

Érveinket alátámasztandó saját költségre csatoltattuk a peranyaghoz a Szerzői Jogi Szakértői Testület szakvéleményét, amelynek összefoglaló álláspontja szerint a torony „...nemcsak jogosulatlanul felhasznált tervek alapján valósult meg, hanem ellentétben áll Makovecz Imre szellemi örökségével és alkotói elveivel is, másrészt, aki arra rátekint, a művet Makovecz Imre elrontott munkájának nézi.”

A megismételt eljárásban hozott első fokú ítélet megállapította a szerzői jogok sérelmét és a jóhírnév sérelmét egyaránt. Másodfokon a bíróság szinte minden kérdésben elutasította keresetünket és úgy ítélte meg, hogy bár a szerzői jogokat megsértették, de az nem sértette Makovecz Imre és a Makona jó hírét (még akkor sem, ha az épület „Makovecz Imre elrontott munkájának látszik”) és Letenye érintettségét nem ismerte el.

A másodfokú ítéletet nem csak jogilag tartottuk elfogadhatatlannak, hanem morálisan is, ezért felülvizsgálati kérelemmel fordultunk a Kúriához. A Kúria ítéletét tavasszal kaptuk kézhez, amely megváltoztatva a másodfokú döntést, tartalmában helyben hagyta az elsőfokú ítéletet.

Tehát a Kúria kimondta a jogsértést, a jogtalan felhasználást és jogosulatlan átdolgozást, a jó hírnév sérelmét és kimondta egyértelműen a város érintettségét is.

Ez jelentős elégtétel. A Makovecz család és az Alapítvány ezt az ügyet mindenképpen precedensnek tekintette és viszonyítási pontként tekint rá a jövőben is. Éppen azért léptünk fel ilyen határozottan az első ilyen alkalommal, mert szeretnénk nagyon világosan azt képviselni és a közvélemény felé közvetíteni, ami ennek az ítéletnek is az üzenete: *Makovecz Imre hagyatékához nem lehet felelőtlenül hozzányúlni, azzal tiszteletlenül barkácsolni (ahogy természetesen más alkotók műveivel sem).*

Összegzésként ki kell még emelnem, hogy a döntés következtében Letenye sérelemdíjat, perköltséget kénytelen fizetni Makovecz Imre jogutódainak. Ez elkerülhető lett volna, hiszen mindvégig nyitottak voltunk megegyezésre mind a pert megelőzően mind a peres eljárás során, de sorozatos rossz döntéseknek és a rosszhiszemű eljárásának következményeit a város vezetésének most viselnie kell a választók előtt. Fel vagyunk arra készülve, hogy a helyi kommunikációnak köszönhetően a pernyertes jogutódok válnak majd a város közvéleménye előtt felelőssé esetleges (vagy a város vezetése által ekként beállított) anyagi nehézségek kapcsán, éppen ezért döntöttünk arról, hogy egy ilyen írás formájában tárgyszerűen tájékoztatjuk az országos közvéleményt.

Elgondolkodtató viszont, hogy olyan morális, humánus szempontok, amelyek alapján mi nem kívántunk egy szegény községet még nehezebb helyzetbe hozni, kitűnő lehetőséget kínálnak arra, hogy a mi szempontjainkkal nem azonosuló alpereseink ezt kihasználva olyan stratégiát dolgozzanak ki, amely csaknem eredményre vezetett. Ez sajnos mindenképpen lehangoló.

És elgondolkodtató az a jelenség is, hogy gyakorlatilag két egymással teljesen ellentétes ítélet születhet első és másodfokon egy – szerintünk – napnál világosabb kérdésben, elfogadva természetesen, hogy az ügy jogi szakmai értelmezése bonyolult lehet. A Kúria szakmaisága végül helyretette ezt az ügyet, de laikusként dermesztő belegondolni, milyen üzenete lett volna, ha a Kúrián a másodfok szellemében közelítették volna ehhez az üggyhöz.

2021. november 18.